

Parisförhandlingarnas militära bakgrund

Inför förhandlingarna i Paris gör chefen för militärhistoriska avdelningen vid Militärhögskolan, överstelöjtnant Nils Palmstierna, några reflexioner om strategi och taktik under kriget i Vietnam. Han påvisar hur den amerikanska strategin varit en annan än motståndarens och hur ett avgörande redan därför varit omöjligt att nå. Han talar om den taktik som använts från resp. sidor, och inte minst hans uppfattning att flygkriget misslyckats och att USA skulle kunna avstå från bombningarna i Nordvietnam är i dagens läge av särskilt intresse.

”Priset för seger i Indokina skulle bli lika stort som, eller större än det som vi betalade i Korea.” (General Matthew B. Ridgway 1954.)

General Ridgways uttalande gjordes i samband med att den amerikanska regeringen på sin tid övervägde att ingripa till Frankrikes hjälp i kampen om Indokina. En granskning av läget inför de pågående förhandlingarna i Paris ger till resultat att Ridgways bedömning närmast kan betraktas som optimistisk.

En amerikansk seger, politisk eller militär, synes icke möjlig. Efter snart 4 års ständigt ökad militär insats är en framgång nu lika avlägsen som tidigare. Politiskt har kriget för USA varit en svår belastning. Utrikespolitiskt har USA:s motståndare uppmuntrats, samtidigt som landets allierade och vänner från tveksamhet via kritik gått över till öppet avståndstagande. Förenta Staterna blir alltmer isolerat — och denna gång inte av eget val. Det inrepolitiska läget har försämrats. Vietnam har verkat som en katalysator för skilda oppositionsgrupper. Dessutom har krigsutgifterna i hög grad bidragit till den bristande betalningsbalans som medfört dollarkrisen.

Den militära balansen

Tre år efter USA:s inträde i andra världskriget stod det klart att slutsegern var bärgad. Efter 3 år i Korea var kriget över. I Vietnamkrigets fjärde år — om man räknar det verkliga krigets bör-

jan från den 7 februari 1965, då president Johnson fatta beslutet att föra över kriget till Nordvietnam genom att beordra flyganfall norr om 17. breddgraden — inskränker sig de militära framgångarna till att Saigonadministrationens politiska och militära sammanbrott, som uppenbarligen var förestående våren 1965, förhindrats, varigenom en grund för förhandlingar skapats.

Men priset för detta har varit högt. I mitten av mars 1968, dvs. efter 37 månaders krig, var de amerikanska förlusterna av samma omfattning som vid tiden för vapenstilleståndet i Korea. I Korea dödades 33 629 man och sårades 103 289, summa 136 918. I Vietnam hade man 19 313 döda och 117 680 sårade, eller summa 136 993. Förlusterna den senaste tiden uppgår till nära 500 i veckan.

De materiella förlusterna har också varit stora. Fram till mitten av februari 1968 hade man förlorat 1 033 flygplan i luften och 934 på marken, summa 1 967. Siffrorna för helikoptrar var 544 resp. 849, summa 1 393. Det stora antalet förluster på flygbaserna, som ju rimligen bör vara särskilt väl skyddade, ger en antydning om motståndarens rörelsefrihet.

Den amerikanska krigsinsatsen har inte varit blygsam. Under andra världskriget fälldes under kriget mot Japan i hela Stilla havsområdet 660 000 ton bomber och under Koreakrigets 3 år 450 000 ton. I Vietnam uppgick bombvikten enbart under 1966 till 637 000

ton. Antalet flygplansföretag var mot Japan 670 000 och i Korea 425 000. I Vietnam är antalet nu över 600 000. Förbrukningen av artilleriammunition beräknas vara förhållandevis högre än de amerikanska truppernas under andra världskriget.

Trots dessa ansträngningar har USA inte lyckats nå ett militärt avgörande. De strategiska och taktiska principer som tillämpats av båda parterna ger en antydning om några av skälen.

Strategi

I Vietnamkonflikten möts två motsatta militärfilosofiska system — det asiatiska, representerat av Mao Tse Tung och Giaps principer, och det amerikanska, präglad av McNamara. Kriget har varit begränsat, liksom alla konflikter efter den första atombomben. Den försiggår i skuggan av den maktbalans, som ytterst upprätthålls av kärnstridsmedlens destruktiva kapacitet, alltjämt kontrollerad av USA och Sovjetunionen. Medvetandet om de katastrofala följderna av ett kärnvapenkrig medför ett försiktigt manövrerande för att hindra att ett obegränsat krig uppstår på grund av missuppfattning om motpartens avsikter. Det mest pregnanta uttrycket härför torde vara den "heta linjen" mellan Washington och Moskva. Ur detta förhållande har den s.k. McNamarastrategin utvecklats. Grundtanken är att man med undvikande av totalt kärnvapenkrig skall kunna nå vitala politiska

mål genom att sätta in militära medel, när politiska, ekonomiska och psykologiska visat sig vara otillräckliga. Krigsnivån skall från början hållas låg men kan sänkas eller höjas allt efter motståndarens reaktion. Ändringar skall öppet ges till känna genom att möjligheter till samtal mellan parterna finnes. I samband med förändringar framläggs förslag till eller villkor för förhandlingar om vapenvila eller fred.

Enligt dessa principer har USA sökt föra kriget i Vietnam. Höjning av krigsnivån — ”upptrappning”, ett av Sveriges radio älskat ord — har omväxlat med begränsningar eller uppehåll i flyganfallen mot Nordvietnam i samband med inviter till förhandlingar.

Men förutsättningen för denna strategi är att båda parter talar samma språk och i stort sett följer samma spelregler. Är så inte fallet, blir reaktionerna inte de väntade och strategien misslyckas. Nordvietnam och FNL har inte reagerat vare sig på höjningar eller sänkningar av krigsnivån och ej heller på amerikanska förhandsinviter förrän nu. Tystnad eller oförändrade krav har varit de enda reaktionerna från Hanoi och FNL.

Den sidans strategi karakteriseras av det subversiva, i många kampanjer prövade, krigets principer. Kriget förs främst på det politiska planet. Målet är här dubbelt. Det gäller att vinna folkets flertal, först inom begränsade områden — som blir guerillaförbandens basområden — sedan efter hand inom allt

större delar av landet. Men i lika hög grad gäller det att vinna andra stater för sin sak för att till sist få världsoinionen med sig. Härigenom åstadkommes ett starkt yttre tryck på motståndaren, vilket i förening med allt intensivare guerillakrigföring till slut leder till framgång. Att Hanoi och FNL — liksom en gång motståndsrörelsen i Algeriet — har lyckats härmed är odiskutabelt. Opinionen inom och utom USA måste bedömas vara en av de viktigaste orsakerna till den amerikanska ledningens nuvarande förhandlingsvillighet.

Befolkningen vinnes genom att man utnyttjar rådande missförhållanden. I Vietnam rör det sig främst om jordbruksfrågan. Jorden i Sydvietnam innehåller till stor del av storgodsägare, som vistas i Saigon eller andra större städer och som tar vinsten. För den ofta skuldsatte arrendatorn återstår bara tillräckligt för en knapp bärning. Hanois och FNL:s propaganda har målmedvetet inriktats på detta, och där de fått makten har också en jordreform hänsynslöst genomförts. Jordägarna dödas eller jagas bort och marken fördelas. Den amerikanska ledningen har varit medveten om frågans stora vikt och gång på gång sökt förmå Saigonregeringen att genomföra en jordreform, men utan framgång. Vissa halvhjärtade, helt otillräckliga reformer har visserligen genomförts, men läget är ännu sådant att i kön på sydvietnamesiska förband, som återerövrar en by, följer den gamle markägaren, som återinsätts i sina forna rättig-

heter. Resultatet härav är lätt att föreställa sig.

Om jordreformen är FNL:s morot, är terrorn käppen. Genom mord på regeringens representanter ute i landet, byäldste, lärare, polismän, som ersättes av motståndsrörelsens egna män, bryter regeringens administration samman. Återövrar en by av regeringsstyrkor, försvinner FNL:s representanter. Nya förtroendemän, som tillsatts, likvideras, och till slut vågar ingen åta sig ett uppdrag för regeringen, utan motståndsrörelsen tar över administrationen inom allt större områden. Gisslan tas och hårda repressalier drabbar dem som brister i lojalitet. Här kan motståndsrörelsen gå hårdare fram än regeringsstyrkorna: Under 24 dagars ockupation av Hué under nyårsoffensiven i år mördades över 1 000 män och kvinnor, av vilka mer än hundra begravts levande. Kallt räknas med ett långt krig. I Kina varade kampen 22 år, i Malaya 12 och nu i Vietnam 22.

Taktik

Ur motståndsrörelsens synpunkt indelas kriget i tre skeden: Först kommer infiltrering och propaganda. Målet är att då nå ledande positioner på det lokala planet. Därefter förekommer guerillastrider i mindre skala. Man strävar att skaffa vapen och andra förnödenheter genom överfall av vapen- och ammunitionsförråd samt av transporter. Operationer sker med små förband som överraskande anfaller och snabbt försvinner. Må-

len väljs så att stort uppseende väcks. Härigenom framstår administrationen efterhand som maktlös och motståndsrörelsen vinner ett psykologiskt övertag. Slutligen kommer det tredje skedet: uppror. Målet är nu att helt vinna makten. Regeringens funktioner övertas inom guerillans basområden. Tillförseln av krigsmateriel och trupp utifrån ökas, varjämte rekrytering och utbildning intensifieras. Fortfarande undviker man dock strid med större regeringsstyrkor. Anfällen samordnas av den centrala motståndsledningen. Reguljära förband sätts in och guerillan övergår efter hand till att spela en andraplansroll.

I Vietnam har utvecklingen sedan årsskiftet nått det sista skedet. Redan 1965 var FNL beredd för avgörande, men den amerikanska ökade krigsinsatsen tvingade upprorsrörelsen att gå tillbaka till andra skedets metoder. Först genom infiltrering av allt fler reguljära nordvietnamesiska förband har man nu tre år senare kunnat återuppta stridsverksamheten i full skala. De stora anfällen i januari och senare i april och maj är exempel.

Stridstekniken medför därvid, att underlägsenheten i sammanlagd eldkraft inte får avgörande verkan. Guerillan väljer själv sina mål. Insatsen begränsas. Överraskning eftersträvas alltid och åstadkommes genom god underrättelsetjänst, noggranna förberedelser samt ofta anfall i mörker. Förmåga att sätta in många vapen momentant är viktigare än tung eld. Omedelbart efter anfallet

försvinner man i olika riktningar till förberedda återsamlingsplatser. Härutöver har guerillan möjligheter att dra sig ur landet, till Nordvietnam, Laos eller Kambodja. I annat fall göms vapen och uniformer och guerillamännen blandar sig med befolkningen, som inte vill eller vågar avslöja dem.

Men också vapen med stor eldkraft har tillförts. Under 1967 och 1968 har FNL och Nordvietnams förband bl.a tillförts rysk bandgående 12,2 cm raket med 20 kg stridsspets, kinesisk 10,7 cm raket med en vikt av endast 100 kg, samt ryskt närpansarvärn som på 500 m avstånd slår igenom 25 cm pansar. Detta vapen användes vid anfallet mot amerikanska ambassaden i Saigon.

De amerikanska och sydvietnamesiska motåtgärderna har efter hand anpassats till guerillans krigföring. Ett franskt förslag att organisera och utbilda den sydvietnamesiska armén för djungelkrigföring förkastades först av amerikanerna. I stället ansåg man att den inre säkerheten var en polisfråga och att armén skulle utbildas för att hindra en invasion av reguljära nordvietnamesiska divisioner över 17. breddgraden. Detta blev katastrofalt, ty härigenom skapades en vägbunden, motoriserad, med komplicerad underhållstjänst försedd divisionstyp, som var ur stånd att besegra, eller ens få tag i den verkliga fienden — guerillan på dess mark. Den var utbildad för att bekämpa konventionella väpnade styrkor och hade svårt att tvinga motståndaren till strid.

Först 1964 började man lägga om utbildningen. Kostnaderna blev emellertid så stora, att milis- och polisförband inte kunde uppsättas i tillräcklig omfattning. Härigenom kunde inte de lokala representanterna skyddas, och häri ligger orsaken till att omkring 13 000 av dessa likviderats fram till 1964, då FNL sannolikt behärskade två tredjedelar av landsbygden.

Efter hand som de amerikanska och sydvietnamesiska styrkorna ökats kunde man övergå till offensiv. Principen har härvid varit att söka upp guerillaförbanden, helst i deras baser, inringa dem och tvinga dem till strid, varvid den överlägsna eldkraften på amerikansk sida skulle fälla utslaget. Luftherraväldet och den rikliga tillgången på helikoptrar var härvid till stor hjälp. Vissa framgångar har nåtts, men många stort upplagda operationer blev slag i luften, då de inte kunde hemlighållas. Guerillans förluster har motverkats av ökad infiltration från Nordvietnam, över 17. breddgraden och genom Laos, samt genom ökad rekrytering inom Sydvietnam. Ingenting sidan har kunnat nå militär överlägsenhet. De amerikanska försöken att genom flyganfall förhindra tillförsel av personal och materiel från Nordvietnam har misslyckats.

Flyget

I Sydvietnam har flyget använts för spaning, attackanfall, insats av lufttrupp och för transporter. Spaningen försvåras av djungelvegetationen samt

tidvis av väderleksförhållandena och har icke givit goda resultat. De små och ofta hastigt försvinnande mål, som guerrillastyrkor erbjuder, samt deras taktik att blanda sig med civilbefolkningen leder till att värdet av attackanfall är ringa. De psykologiska nackdelarna av anfall, genom vilka civilbefolkningen och deras egendom skadas eller förstörs, överväger den skada som tillfogas guerrillan. Ofta har anfallen utförts som repressalieåtgärd mot byar, där FNL-män varit gömda eller varifrån anfall utgått. Resultatet har blivit att byarna förstörts och ett antal människor dödats, vilka sedan blivit en siffra i den amerikanska "likräkningen". Hur många av dessa som varit guerrillasoldater vet ingen. FNL har genom dessa flyganfall fått ett utmärkt mål för sin propaganda. Även på det världspolitiska planet och inför världssopinionen har flyganfallen mot en värnlös befolkning varit en stor belastning.

Flyganfallen mot Nordvietnam har knappast givit bättre utdelning. Av politiska skäl har USA inte anfallit Hanoi och den direkta rustningsindustrin utan man har anfallit underhållsvägar för att försvåra leveranser till FNL. Redan i Korea visade det sig, att det trots fullständigt luftherravälde är omöjligt att endast genom flyganfall avbryta underhållslinjerna för en asiatisk armé. Det är som om en man utrustad med hammare skulle försöka att stoppa trafiken på en myrväg mot en myrstack. Inte heller synes bombanfall i det inre av Nordvietnam ha påverkat Hanois beslutsamhet att fortsätta kriget. Det är därför svårt att förstå, att den amerikanska ledningen anser vinsten med fortsatta bombningar så överväga nackdelarna att den inte går med på att inställa flyganfallen mot Nordvietnam.